
KUVALLISET ESITTEET KOMMUNIKOINNIN TUKENA
maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenteleville

Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutus

Lahdensivu, kevät 2016

Elena Markakis ja Eija Mäenpää

LAHDENSIVU
Sosiaalialan koulutus
Sosionomi

Tekijät	Eleni Markakis ja Eija Mäenpää	Vuosi 2016
Työn nimi	Kuvalliset esitteet kommunikoinnin tukena maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenteleville	

TIIVISTELMÄ

Toiminallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa kuvallisia esitteitä kommunikoinnin tueksi niille työntekijöille, jotka työskentelevät maahanmuuttajaperheiden kanssa varhaiskasvatuksessa tai perhetyössä. Opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja yhteistyökumppaneina ovat olleet Hämeenlinnan kaupungin Pakolaisten vastaanotto sekä eräs hämeenlinnalainen päiväkot.

Maailmanlaajuisen pakolaistilanteen vuoksi maahanmuuttajaperheiden määrä tulee kasvamaan myös Suomessa sekä perhetyön että varhaiskasvatuksen piirissä. Työntekijöillä ja maahanmuuttajaperheillä ei välttämättä aina ole yhteistä kieltä Siksi tulevaisuudessa tarvitaan yhä enenevässä määrin vaihtoehtoisia tapoja ja keinoja kommunikoida puhutun kielen lisäksi. On osattava hyödyntää ilmeitä, eleitä, äänenpainoa ja kuvia oman viestinnän tukena.

Teoreettisena pohjana on käytetty lastensuojelulakia, sosiaalihuoltolakia ja lakia kotoutumisen edistämisestä. Edellä mainitut lait korostavat varhaisen tuen merkitystä. Teoreettisena pohjana on ollut myös asiakaslähtöisyys, osallisuus, varhaiskasvatus ja kasvatuskumppanuus, unohtamatta vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin tärkeyttä.

Opinnäytetyössä on havainnointien ja teemahaastattelujen pohjalta kartoitettu tilanteita, joihin varhaiskasvatuksen ja perhetyön työntekijät kokevat tarvitsevansa kuvallisia työkaluja sanallisen viestinnän tueksi. Havainnointien, haastattelujen ja keskustelujen pohjalta on syntynyt työkalupakki, joka sisältää 22 kuvallista esitettä.

Avainsanat Maahanmuuttaja, kuvallinen esite, kommunikointi, varhaiskasvatus, perhetyö

Sivut 26 s. + liitteet 5 s. + esitteet 45 s.

LAHDENSIVU

Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

Authors	Eleni Markakis and Eija Mäenpää	Year 2016
Subject of Bachelor's thesis	Illustrated brochures to support communication for those working with immigrant families	

ABSTRACT

The purpose of this practice-based Bachelor's thesis was to produce illustrated brochures to support communication of employees who work with immigrant families in early childhood education or family work. This thesis is workplace-orientated and it was carried out in co-operation with the Refugee reception office of the City of Hämeenlinna and a day care center of the City of Hämeenlinna.

Due to the global refugee situation, the number of immigrant families will continue to grow also in Finland within family work, as well as in early childhood education. The employees and the immigrant families do not always have a common language. For this reason, there is an increasing need for alternative ways of communication in addition to spoken language. Facial expressions, gestures, tone of voice and pictures can be used as an aid to communication.

Laws, such as Child Welfare Act, Social Welfare Act, Act on the Promotion of Immigrant Integration, are the theoretical bases used in this thesis. The above laws emphasize the need of early support. Client-oriented approach, inclusion, early childhood education and ECEC partnership, have also been used as theoretical bases, taking also into consideration the importance of interaction and communication.

During the thesis process, situations where the day care center and family work employees need pictures to support verbal communication with immigrant families, were mapped out through observations and thematic interviews. Based on the results, a toolbox containing 22 illustrated brochures was created for these situations.

Keywords Immigrant, illustrated brochure, communication, early childhood education, family work.

Pages 26 p. + appendices 5 p. + brochures 45 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	LÄHTÖKOHDAT.....	2
2.1	Opinnäytetyön tavoitteet	2
2.2	Toiminnallinen opinnäytetyö	3
2.4	Tutkimustehtävä ja -kysymykset.....	4
2.5	Aikaisemmat esitteet	5
3	MAAHANMUUTTAJA JA MONIKULTTUURISUUS	5
3.1	Maahanmuuttajan määritelmä	5
3.2	Monikulttuurisuuden määritelmä	7
4	TEORIAPOHJA	7
4.1	Laki kotoutumisen edistämisestä	7
4.2	Lastensuojelulaki ja sosiaalihuoltolaki.....	8
4.3	Varhaiskasvatus ja kasvatuskumppanuus.....	9
4.4	Asiakaslähtöisyys	10
4.5	Osallisuus	11
4.6	Vuorovaikutus ja kommunikointi.....	11
5	ESITEMALLIEN SUUNNITTELU.....	13
5.1	Idea	13
5.2	Esitemallien hahmottuminen.....	13
5.3	Kuvauspäivä	14
5.4	Luonnokset esitteistä	15
6	HAVAINNOINTIKÄYNNIT	16
6.1	Maahanmuuttaja-perhetyö.....	16
6.2	Havainnoinnin perusteella.....	16
6.3	Päiväkoti.....	17
6.4	Havainnoinnin perusteella.....	18
7	TEEMAHAASTATTELUT	18
7.1	Kommunikointi ja kasvatuskumppanuus päiväkodissa.....	18
7.2	Teemahaastattelu päiväkodissa aiheena esitteet.....	19
7.3	Teemahaastattelu maahanmuuttaja-perhetyössä	20
8	SÄHKÖPOSTIKYSELY PÄIVÄKOTEIHIN	21
8.1	Sähköpostikysely muille päiväkodeille	21
8.2	Sähköpostikyselyn tulos.....	22
9	ESITTEIDEN TOTEUTUS.....	22

---

10 POHDINTA.....	23
10.1 Esitteiden tavoitteiden toteutuminen.....	23
10.2 Oman toiminnan pohdinta.....	24
10.3 Eettisyys ja lähteiden luotettavuus.....	25
10.4 Ammatillinen kasvu ja yhteenveto.....	25
LÄHTEET	27

Liite 1	Kuvauslupa
Liite 2	Saatekirje vanhemmille
Liite 3	Kyselylomake
Liite 4	Luettelo kuvallisista esitteistä

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda esitekokonaisuus kommunikoinnin tueksi niille työntekijöille, jotka työskentelevät maahanmuuttajaperheiden kanssa joko varhaiskasvatuksessa tai perhetyössä. Työelämän yhteistyökumppaneina toimivat Hämeenlinnan kaupungin Pakolaisten vastaanotto sekä eräs hämeenlinnalainen päiväkotitoiminta. Tilaus tälle työlle nousi syventävässä työharjoittelussa kesällä 2015. Saman aikaan puhkesi pakolaiskriisi ympäri Eurooppaa. Tästä syntyi mielenkiinto tähän opinnäytetyön tekemiseen; aihe oli siis hyvin ajankohtainen ja työelämälähtöinen.

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen ja sen tuotoksena syntyi kuvallinen esitekokonaisuus. Opinnäytetyön raportti sisältää teoriaosuuden ja toiminnallisen osuuden. Raporttiin on koottu opinnäytetyön lähtökohdat ja tavoitteet, pohjana oleva teoria, käytetyt menetelmät, prosessikuvaus opinnäytetyön toiminnallisesta osuudesta, pohdinta sekä ammatillinen kasvu koskien opinnäytetyötä.

Kuvallinen esitekokonaisuus on syntynyt havainnointikäytien, teemahaastattelujen ja keskustelujen pohjalta, jotka on toteutettu yhteistyökumppanien kanssa. Esitteissä käytettävät kuvat on otettu Hope ry:n tiloissa, lapsia on kuvattu vanhempien luvalla päiväkodin tiloissa. Lisäksi opinnäytetyössä on käytetty Papunetistä saatavia kuvia.

Esitekokonaisuus koostuu erilaisista teemoista, esimerkkinä voidaan mainita vuodenaikojen mukainen pukeutuminen. Mukana on myös erilaisia kasvatukseen liittyviä esitteitä sekä yksittäisistä esitteistä jotka koskevat päiväkodin arkea. Mukana on ohje esitekokonaisuuden käyttäjille. Täydellinen luettelo esitteistä löytyy liitteestä 4.

Esitekokonaisuuden tarkoitus on toimia työkaluna kommunikoinnin helpottamiseksi, lisäksi sitä voi käyttää ennaltaehkäisevänä ja vuorovaikutukseen kannustavana työkaluna maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä. Esitekokonaisuus on kuvapainotteinen ja tekstiä esitteissä on vain vähän. Tällä tavalla on pyritty kirjoittamaan auki kuvallisen keinoin se, mitä on päiväkotitoiminta ja miten toimitaan päiväkodin arjessa. Tavoitteena, että tämän työkalun avulla maahanmuuttajavanhempien ja työntekijöiden kommunikointi helpottuu ja yhteisymmärrys lisääntyy.

2 LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kaksi kerrotaan tämän opinnäytetyön tavoitteet ja yhteistyökumppanit. Opinnäytetyöksi valikoitui toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena syntyi esitekokonaisuus. Tutkimustehtävän ja -kysymysten jälkeen tulevassa luvussa siirrytään käsittelemään aikaisempia kuvallisia esitteitä, jotka koskevat maahanmuuttajaperheiden ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välistä kommunikointia.

2.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa uusia työkaluja maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenteleville kuvallisten esitteiden muodossa. Tavoitteena oli myös vastata asiakaslähtöisesti työelämästä nousseeseen tarpeeseen. Kuvallisia esitteitä voidaan hyödyntää sekä varhaiskasvatuksessa että perhetyössä. Niissä kerrotaan kuvallisin keinoin päiväkodin arjesta, lisäksi tavoitteena oli avata kasvatuksellisia käytäntöjä. Esitteiden avulla oli tarkoitus luoda maahanmuuttajaperheille mahdollisuus tutustua helpommin Suomen varhaiskasvatuksen rutiineihin ja päiväkodin arkeen. Esitteiden toivotaan tuovan helpotusta kotoutumisprosessin, ainakin päivähoidon osalta.

Turvapaikanhakijoiden määrä on viimeisen vuoden aikana kasvanut huikasti ja on todennäköistä, että maahanmuuttajien määrä sekä maahanmuuttajapalveluissa että päiväkodeissa tulee lisääntymään entisestään. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella esitekokonaisuus, joka on monipuolinen ja monikäyttöinen apuväline työntekijöille. Esitteitä voi käyttää kokonaisuudessaan tai yksittäisinä esiteinä tilanteen mukaan. Esitteiden pyrkimyksenä on helpottaa maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelevien työntekijöiden jokapäiväistä kommunikointia, silloin kuin yhteistä kieltä ei ole. Näyttäisi siltä, että tarve tällaisiin esitteisiin on nyt suurempi kuin koskaan aikaisemmin.

Opinnäytetyön aihetta valittaessa, valinta kohdistui sellaiseen aiheeseen, joka tulisi laajentamaan osaamista koskien maahanmuuttajia, perhetyötä ja varhaiskasvatusta. Voidaan sanoa, että nämä aihealueet ovat tulevaisuudessa erityisen tärkeitä sosionomin ammatillisen osaamisen näkökulmasta. Ne ovat sellaista osaamisaluetta, joka on hyvä hallita maailmanlaajuisen pakolaistilanteen vuoksi.

Varsinaisina työelämäkumppaneina toimivat Hämeenlinnan Pakolaisten vastaanotto ja hämeenlinnalainen päiväkotitoimi. Tässä opinnäytetyössä on käytetty nimitystä maahanmuuttajien perhetyö ja sillä tarkoitetaan Pakolaisten vastaanoton perhetyötä. Opinnäytetyö muodostuu kirjallisesta osuudesta sekä haastattelujen ja havainnointien pohjalta tehdyistä kuvallisista esitteistä, jotka tallennetaan sähköiseen muotoon. Esitteitä voi käyttää sellaisenaan tai niitä voi muokata yksilöllisen tarpeen mukaan. Niitä voi hyödyntää myös muualla kuin varhaiskasvatuksen ja maahanmuuttajaperhetyön parissa.

2.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Mikä sitten on toiminnallinen opinnäytetyö? Kirjassaan Toiminnallinen opinnäytetyö Hanna Vilka ja Tiina Airaksinen (2003, 9) kertovat sen tavoittelevan käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Se voi heidän mukaansa olla esimerkiksi ammatillisen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus. Myös kirja, kansio, vihko, opas, portfolio tai kotisivut voivat olla toiminnallisen opinnäytetyön tuotos. Näiden lisäksi voidaan myös järjestää johonkin tilaan näyttely tai tapahtuma ja ne toimivat toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamismuotona.

Ammattikorkeakoulun toiminnallinen opinnäytetyö koostuu toiminnallisesta projektista ja sen raportoinnista. Tärkeä on myös, että nämä kaksi osaa yhdistyvät tutkimusviestinnän keinoin. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että myös toiminnallisessa opinnäytetyössä pitää avata käsitteiden termit, käyttää lähteitä ja merkitä ne, käyttää kappaleiden alussa metatekstiä ja argumentoida tekstiä. Toiminnallisen opinnäytetyönkin tulisi olla työelämälähtöisyyden lisäksi käytännönläheinen. Sen pitää olla tutkimuksellisella asenteella toteutettu sekä riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. (Vilka & Airaksinen 2003, 10, 101.)

Myös tässä opinnäytetöissä on yksi yhteinen piirre, joka yhdistää sitä muihin toiminnallisiin opinnäytetöihin, oli sitten kyseessä painotuotteiden tuottaminen, tapahtuman tai näyttelyn järjestäminen. Eli tavoitteena on pyrkiä luomaan viestinnällisiä ja visuaalisia keinoja apuna käyttäen sellainen kokonaisilme, josta voi tunnistaa tavoitteen päämäärät. Toiminnallisen opinnäytetyön sisältäessä tekstejä ne on suunniteltava siten, että ne palvelevat kohderyhmää ja myös ilmaisultaan niiden on palveltava tavoitetta, vastaanottajaa ja viestintätilannetta. (Vilka & Airaksinen 2003, 51.)

Tämän opinnäytetyön tuotosta voitaisiin kuvata oppaana, joka koostuu esitekokonaisuudesta. Esitekokonaisuus on lisäksi jaettu teemoittain, jolla on pyritty helpottamaan niiden käyttöä työkaluina. Käyttämällä eri teemoja on pyritty käyttäjälähtöisyyteen. Erilaisia esitekokonaisuuksia on myös helppo koota yhteen eri teemoista, kuten esimerkiksi päivärytmi ja pukeutuminen, niitä voidaan antaa maahanmuuttajaperheille erilaisissa tilanteissa tarpeen mukaan. Esitteet ovat kuvapainotteisia ja niissä on käytetty vain vähän tekstiä, lisäksi niihin on aina jätetty tilaa tulkin käännöstä varten.

2.4 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Kommunikointi lienee tärkeimpiä menetelmiä, jonka avulla pystytään toteuttamaan kasvatuskumppanuutta päiväkodeissa sekä helpottamaan maahanmuuttajaperheiden kotoutumista. Tämän opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli löytää varhaiskasvatus- ja maahanmuuttajaperhetyöntekijöiden kommunikoinnin haasteet maahanmuuttajaperheiden kanssa ja helpottaa yhteisen ymmärryksen löytämistä esitteiden muodossa. Tutkimuskysymyksiä olivat:

- Millaisiin kommunikointihaasteisiin törmäätte maahanmuuttajaperheiden kanssa?
- Mitä toivotte esitteiden sisältävän?

Tutkimuksen toteutukseen käytettiin teemahaastattelua, havainnointia ja sähköpostina lähetettyä lomakekyselyä. Tavoitteena oli nähdä, millaisia kokemuksia, toiveita ja ehdotuksia, oli päivähoidon ja maahanmuuttaja perhetyön työntekijöillä, heidän oman työnsä helpottamiseksi sekä maahanmuuttajaperheiden tasavertaisen aseman tukemiseksi.

Havainnointi suoritettiin päiväkodissa ja maahanmuuttajaperhetyössä ennen teemahaastattelua. Tällä tavalla saatiin myös omakohtaisia kokemuksia arjen tilanteista, sen haasteista ja onnistumisista koskien nimenomaan maahanmuuttajaperheitä ja varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajalapsia. Näin pystyttiin tuomaan esille havainnointitilanteessa huomattuja asioita teemahaastattelun yhteydessä.

Teemahaastattelun aiheita varhaiskasvatuksen työntekijöille olivat

- kommunikointi maahanmuuttajaperheiden kanssa
- kasvatuskumppanuus ja sen toteutuminen
- esitteet

Teemahaastattelun aiheita perhetyön ohjaajalle olivat

- kommunikointi maahanmuuttajaperheiden kanssa
- esitteet

Teemahaastattelu valittiin siksi, että se oli keskustelunomainen tilanne ja siinä työntekijöiden oli helpompi kertoa kokemuksistaan. Teemahaastattelu on hyvä menettelytapa silloin, kun kartoitetaan työntekijöiden omia kokemuksia. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville se, mitkä tilanteet vaativat helpotusta ja sanoja paremman työkalun kommunikointiin maahanmuuttajaperheiden kanssa. Teemahaastattelu ei ole arkikeskustelua, vaan sillä on etukäteen päätetty tarkoitus. Haastattelun rakenteen pitää pysyä koko ajan haastattelijan halussa. Tästä huolimatta se rakentuu aidosti haastateltavan henkilön omista kokemuksista. (Teemahaastattelu, Virsta, n.d.).

Teemahaastattelun pohjalta tehtiin lisäksi sähköpostikysely kahteen eri päiväkotiin. Kyselyllä pyrittiin kartoittamaan mahdollisemman monen eri etnisen ryhmän kanssa työskentelevän työntekijän näkemys tilanteista, jotka he kokivat ongelmallisena kommunikoinnin suhteen. Näin mahdollistettiin

tarpeeksi suuren tietopohjan saaminen, jonka pohjalta voitiin suunnitella esitekokonaisuus, joka palvelisi mahdollisimman monia maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenteleviä.

2.5 Aikaisemmat esitteet

Aikaisemmin ei ole tehty tällaisia esitepohjaisia kommunikointia maahanmuuttajaperheiden kanssa tukevia julkaisuja, päiväkotien työntekijöiden käyttöön. On olemassa selkosuomella ja eri kielellä käännettyjä oppaita. Lisäksi löytyy kuvallisia opaskokonaisuuksia, mutta kuvalliset esitteet puuttuvat. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda esitteistä selkeä kokonaisuus, josta voi poimia tilanteeseen sopivan esitteen nimen perusteella. Näin ei tarvitse selata koko opasta läpi, vaan jokainen pystyy tulostamaan juuri tarvitsemansa kokonaisuuden tai esitteen ja halutessaan antamaan sen maahanmuuttajaperheelle mukaan.

Hämeenlinnan kaupungin kotisivuilta löytyy oppaita maahanmuuttajille päivähoidon ja esiopetuksen osalta muun muassa englanniksi, eestiksi, persiaksi ja somaliksi. Oppaat ovat tekstipainotteisia ja kuvat pääosin puuttuvat. Esitteet voisivat olla hyvä lisä ja uusi työkalu työntekijöiden käyttöön.

Aikaisemmin ei ole tehty opinnäytetöitä, joissa tuotettaisiin kuvallisia esitteitä varhaiskasvatuksen ja perhetyön käyttöön. Opinnäytetöistä löytyi erilaisia oppaita, jotka on suunnattu varhaiskasvatukseen, mutta ne ovat vihkosia. Esitteillä tavoiteltiin käytännöllisempää ja helppokäyttöisempää lopputulosta kuin mitä opasvihkonen olisi ollut.

3 MAAHANMUUTTAJA JA MONIKULTTUURISUUS

Seuraavassa luvussa perehdytään käsitteisiin maahanmuuttaja ja monikulttuurisuus. Tilastoista käy ilmi, että eniten ulkomaalaistaustaisia on tullut Suomeen perhesyiden vuoksi. Tilastot kertovat myös siitä, että suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien määrä on laskenut.

3.1 Maahanmuuttajan määritelmä

Puhuttaessa maahanmuuttajista saattaa monella ihmisellä silmien eteen nousta kuva ulkonäöltään hyvinkin erilaisesta ihmisestä kuin kantaväestö. Maahanmuuttaja saattaa olla kuitenkin myös Euroopan alueelta muuttanut henkilö. Helposti oletetaan maahanmuuttajan kulttuurin olevan hyvin erilainen kuin oma kulttuuri on, aina ei kuitenkaan ole näin. Suomessa tilastokeskuksen mukaan on vuonna 2014 eniten maahanmuuttajia Virossa, Venäjältä ja Ruotsista.

Maahanmuuttaja on pysyvästi Suomeen muuttanut tai pitkäaikaisesti Suomessa asuva ulkomaalainen henkilö, riippumatta hänen maahan tuloystään tai lähtömaastaan. Maahanmuuttajalla voidaan tarkoittaa myös niitä henkilöitä, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta heidän toinen vanhemmistaan tai molemmat ovat Suomeen muuttaneita ulkomaalaisia. Käsitteellä

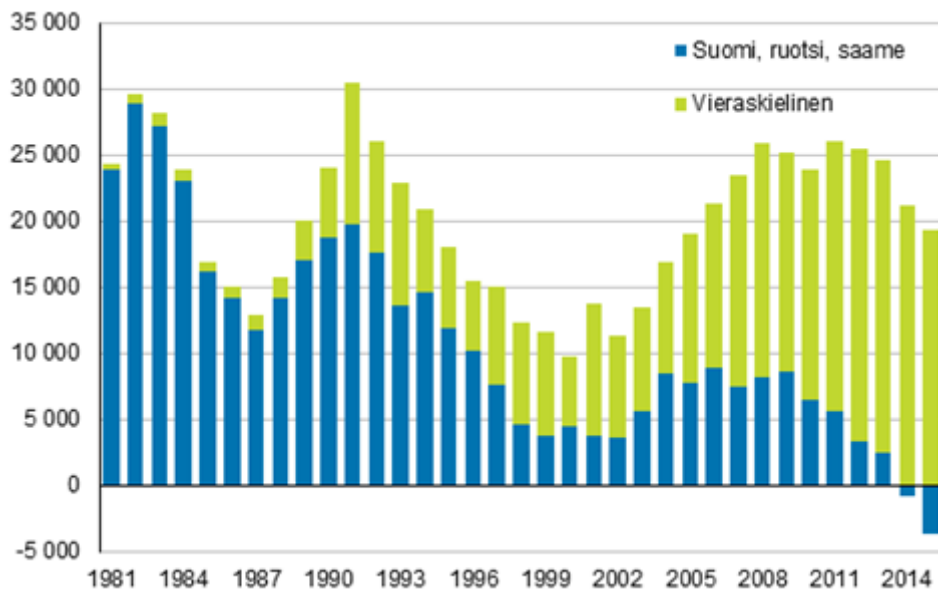
maahanmuuttaja tarkoitetaan siis kaikkia Suomeen muuttaneita henkilöitä, olivatpa he pakolaisia, turvapaikanhakijoita, siirtolaisia tai paluumuuttajia. (Räty 2002,11; Miettinen n.d.; Suomen Punainen Risti 2012).

Tilastokeskuksen mukaan (Taulukko 1) Suomessa asuneista ulkomaalais- taustaisista vuonna 2014 maahanmuuton syyksi on kirjattu eniten perhesyiden vuoksi muuttaneita. Toisena syynä ovat työn perässä muuttaneet. Vasta kolmannelta sijalta löytyy pakolaisuus. Vuonna 2014 opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneita oli 23 000, he löytyvät tilastoissa sijalta neljä. (Sutela & Larja 2015). Tätä opinnäytetyötä tehtäessä tilastokeskus ei ollut vielä päivittänyt uusia lukuja vuodelle 2015, joten ei ole tietoa siitä, kuinka paljon viime vuoden pakolaiskriisi vaikutti pakolaisten määrään.

Taulukko 1. UTH-tutkimus, Tilastokeskus 2015

	Naiset	Miehet	Yhteensä
Perhesyyt	75 000	48 000	123 000
Työ	14 000	27 000	41 000
Pakolaisuus	9 000	15 000	24 000
Opiskelu	8 000	16 000	23 000
Muu syy	8 000	9 000	17 000
Yhteensä	114 000	115 000	229 000

Kuviosta 1 näkee, että Suomessa äidinkielenä kotimaisia kieliä puhuvien määrä on laskenut jo toisena vuotena peräkkäin. Suomen virallinen väkiluku vuonna 2015 oli 5 487 308, eli se kasvoi 15 555 henkilöllä viime vuoden aikana. Suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien määrä väheni noin 4000 henkilöllä. Vastaavasti vieraskielisten määrä kasvoi runsaalla 19 000 henkilöllä samalla aikavälillä. Tämä käy ilmi Tilastokeskuksen väestörakennetilastosta, joka on julkaistu 1.4.2016. Suomessa suurimmat vieraskieliset ryhmät ovat venäjää puhuvat 72 436, viroa puhuvat 48 087 ja somalia puhuvat 17 871. (Tilastokeskus 2016.) Niiden tietojen perusteella näkee selvästi, miten tärkeää on oppia kommunikoimaan maahanmuuttajien kanssa. Jos yhteistä kieltä ei ole, avuksi on otettava muita viestinnän välineitä.

Kuvio 1, Lähde: Tilastokeskus 2016

3.2 Monikulttuurisuuden määritelmä

Monikulttuurisuus käsitteen määrittäminen on vaikeata, sillä käsite kehittyy ja muuntuu kaiken aikaa. Se on henkilökohtaiseen ja elämänhistoriaan perustuva ja se koostuu aina monista osa-alueista. Minä-kuva, elämäntapomus, roolit, historia, tunteet, vuorovaikutustaidot, maailmankuva, ympäristö ja kulttuurikäsitteet liittyvät ja ovat esimerkkejä asioista, jotka kuuluvat monikulttuurisuuteen. ”Työministeriön määritelmän mukaan monikulttuurisuus on erikulttuurien tasa-arvoista rinnakkaiseloä, joka syntyy kulttuurien kohtaamisesta ja molemmin puolin oppimisesta.” (Moninet 2015.)

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa kulttuurien edustajat ja eri kulttuurit elävät tai ainakin pyrkivät elämään tasa-arvoisessa asemassa keskenään. Vuorovaikutus monikulttuurisessa yhteiskunnassa tapahtuu siten, että sen jäsenet muodostavat toimivan ja kaikkien yhteiskunnan jäsenten oikeuksia kunnioittavan kokonaisuuden. (Räty 2012, 47.) Tämän opinnäytetyön prosessin aikana on vahvistunut ajatus siitä, että tämä tulee olemaan yhteiskunnassa tulevaisuuden haaste yhä enenevässä määrin maahanmuuton lisääntyessä.

4 TEORIAPOHJA

Tämä luku neljä esittele lakeja, jotka ovat olleet tietoperustana tässä opinnäytetyössä ja sen suunnittelussa. Luvussa tulee esiin myös kasvatuskumppanuus ja sen tärkeys varhaiskasvatuksessa. Teoriapohjan oleellisia osia ovat myös osallisuus ja kommunikointi asiakaslähtöisyyttä unohtamatta.

4.1 Laki kotoutumisen edistämisestä

Laissa kotoutumisen edistämisestä sanotaan (1386/2010) sen 1 luvussa 1 §, että lain tarkoitus ”on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan.

Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.” Usein maahanmuuttajaperheiden ensimmäinen henkilökohtainen kontakti suomalaiseen yhteiskuntaan on päiväkotia, koulun sekä neuvolan ja kenties työpaikan lisäksi. Jos maahanmuuttajaperhe on pakolaistaustainen, heillä on kontakti Hämeenlinnassa Pakolaisten vastaanoton perhetyöhön. Tätä opinnäytetyötä tehtäessä ja maahanmuuttajuuteen perehdyttäessä vahvistui ajatus siitä, että onnistunut kommunikointi varhaisessa vaiheessa tukee maahanmuuttajan yhdenvertaisuuden tunnetta ja näin edistää hänen kotoutumista.

Laki velvoittaa (1386/2010) 2 luvussa 7 – 8 § antamaan maahanmuuttajille tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palvelujärjestelmistä. Laissa sanotaan, että ”Kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisien on annettava maahanmuuttajalle asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä”. Tämän opinnäytetyön pohjalta tehtyjen haastattelujen ja havaintojen valossa voidaan sanoa, että pelkkä sanallinen viestintä ei näiden asioiden tiimoilta aina riitä. Kehonkielen, ilmeiden ja eleiden lisäksi on hyvä olla apuna kuvat ilmaisun tukena.

Päivähoidon voidaan katsoa olevan lasten kotoutumista edistävä palvelu. Tämä edistää heidän yhdenvertaisuuttaan ja tasa-arvoaan ja asettaa heidät paremmin samalle viivalle kantasuomalaisten lasten kanssa. Varhaiskasvatusta on tärkeä osa jokaisen Suomessa asuvan lapsiperheen arkea ja elämää. Kuvallisten esitteiden tarkoitus on auttaa maahanmuuttajaperheitä hahmotamaan helpommin suomalaista varhaiskasvatusta ja päiväkodin arkea, antamaan varmuutta toimia päiväkotimaailmassa, sekä helpottaa vanhempien ja henkilökunnan välistä kommunikaatiota.

4.2 Lastensuojelulaki ja sosiaalihuoltolaki

Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on aina vanhemmilla tai muilla lapsen huoltajilla. Niiden viranomaisten tehtävänä, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa, on tukea vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Lisäksi viranomaisten on pyrittävä tarjoamaan perheille heidän tarvitsemaansa apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsia ja perheitä lastensuojelun piiriin, jos tilanne sitä vaatii. (Lastensuojelulaki, 417/2007, 1: 2 §.)

Sosiaalihuoltolain tavoitteena on edistää sosiaalihuollon yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta asuinpaikasta riippumatta. Sen tarkoituksena on edistää hyvinvointia ja varhaista tukea, vahvistaa asiakaslähtöisyyttä ja kokonaisvaltaisuutta nimenomaan asiakkaan tarpeisiin vastaamiseksi. Lisäksi lain tarkoitus on turvata tuen saantia asiakkaan omassa arjessa ja asuinympäristössä. Lain tarkoituksena on lisätä yhteistyötä sosiaalihuollon ja eri toimijoiden välillä asiakkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. (Uusi sosiaalihuoltolaki ja siihen liittyvät keskeiset muut lain-säädäntömuutokset 2015.)

On tärkeää, että vanhemmat ymmärtävät mitä päivähoidossa tapahtuu ja mitä heiltä odotetaan, kuten esimerkiksi lapsen tuominen päivähoitoon ajal-

laan ja poissaoloista ilmoittaminen. Jotta maahanmuuttajalasten vanhemmat pystyisivät vastaamaan ensisijaisesti lastensa hyvinvoinnista, on tärkeää, että he pystyvät kommunikoimaan päiväkodin henkilökunnan kanssa ja ymmärtämään heiltä saamiaan ohjeistuksia. Lasten vanhempien ja työntekijöiden yhteisymmärrys ovat pohja lapsen edun toteutumiseksi. Hyvin alkanut ja toteutettu kasvatuskumppanuus toimii myös ennalta ehkäisevänä tekijänä perheiden elämässä.

4.3 Varhaiskasvatus ja kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatus on lapsen elämässä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sen tehtävänä on aina tukea ja edistää kasvua ja kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Se on aina tavoitteellista ja suunnitelmallista ja keskiössä on aina lapsi ja varsinkin lapsen omaehtoisella leikillä on siinä keskeinen rooli. Laadukkaan varhaiskasvatuksen varmistamiseksi, jokaisella varhaiskasvatuksessa työskentelevällä, on oltava vahva ammatillinen osaaminen. (Stakes 2005.)

Usealle muista kulttuureista tulevalle lasten päivähoito ja päiväkotiin vieminen on vierasta. Päivähoito on kuitenkin maahanmuuttajalapsille, kuten edellä on jo mainittu, tärkeä osa hänen kotoutumistaan ja se vahvistaa hänen sosiaalisia kykyjään. Varhaiskasvatus antaa maahanmuuttajalapsille tasavertaiset lähtökohdat ja oppimisvalmiudet koulumaailmaan siirtymiseen kuin muillakin lapsilla on. Yhteisen kielen puuttuminen tuo omat haasteensa varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden yhteistyöhön. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 23).

Tässä opinnäytetyössä tehtyjen haastattelujen pohjalta voidaan sanoa että, tulkin käyttö ei ole mahdollista jokaisessa tilanteessa. Tämän takia on äärettömän tärkeä löytää ja kehittää uusia työvälineitä, menettelytapoja ja käytäntöjä ymmärtämisen mahdollistamiseksi sekä maahanmuuttajalasten että maahanmuuttajavanhempien kanssa.

Yhteisen kielen puuttumisen lisäksi voi kasvatuskulttuureissa Suomen ja maahanmuuttajien lähtömaan välillä olla eroja. Jokaisessa kulttuurissa on tapoja ja normeja, jotka muokkaavat vanhemmuutta ja saattavat antaa erilaisille kasvatuskäytännöille eri merkityksiä. Suomessa maahanmuuttajavanhemman aiemmin oppima ja itsestään selvänä pitämä normi, rooli tai käyttäytymistapa ei enää välttämättä toimi uudessa ympäristössä niin kuin maahanmuuttaja olettaa. Hän joutuu kyseenalaistamaan omia toimintatapojaan ja hahmottamaan uuden yhteiskunnan periaatteet. Näin myös oma vanhemmuus ja kasvatusperiaatteet joutuvat muutokseen. (Novitsky 2005, 81; Alitorppa-Niitamo 2005, 45.)

Lähtökohtana kasvatuskumppanuudessa on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edistäminen perheen ja palvelujen välisessä yhteistoiminnassa. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on edistää vanhempien osallisuutta palveluihin sijoittuvissa lapsen kehitysympäristöissä, kuten päivähoitossa, esikoulussa ja koulussa. Kasvatuskumppanuuden tärkeitä periaatteita ovat

kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus. (Kasvatuskumppanuus 2014.)

Kasvatuskumppanuus rakennetaan työntekijöiden ja perheiden yhteistyössä ja sitoutumisessa lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Jotta lapsen hyvinvointi pystytään turvaamaan varhaiskasvatuksessa, on vanhempien ja työntekijöiden välillä oltava keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja kunnioitus. Varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla on luoda puitteet tasavertaiselle yhteistyölle. (Kasvatuskumppanuus 2014.)

Yhteisen kielen puuttuessa voi syntyä epäselvyyksiä, väärinymmärryksiä ja epävarmuuden tunnetta molemmiin puolin, sekä työntekijöille että maahanmuuttajaperheille. Tällöin dialogisuuteen tarvitaan erilaisia kommunikoinnin menetelmiä, kuten esimerkiksi kuvia, ilmeitä, eleitä ja viittomia. Esitteiden tarkoitus on toimia työvälineenä ja helpottaa näin kasvatuskumppanuuden luomista, luottamuksen edistämistä ja helpottaa yhteistyötä ja kommunikointia maahanmuuttajaperheiden ja työntekijöiden välillä.

Kumppanuus alkaa tutustumisesta ja aloituskeskustelua käydään ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidon. Jokaisessa päiväkodissa olevalle lapselle laaditaan vanhempien kanssa henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu), jonka toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan niitä asioita, joita vanhemmat ja kasvattaja ovat sopineet lapsen tukemiseksi. Suunnitelma auttaa henkilöstöä toimimaan yhdessä vanhempien kanssa lapsen tarpeen mukaisesti. Myös ongelmatilanteet pitäisi pyrkiä selvittämään ja ratkaisemaan kasvatuskumppanuuden ilmapiirissä. (Kaskela & Kekkonen 2007, 43–45; Stakes 2005, 32–32.)

Kasvatuskumppanuutta on vaikea toteuttaa, jos yhteisymmärrystä ei synny. Jos maahanmuuttajavanhemmat ymmärtävät Suomen kulttuuria ja kasvatustapoja, on heidän helpompi luoda luottamuksellinen suhde henkilökuntaan. Luottamus on kasvatuskumppanuudessa tärkeä elementti. Opinnäytetyön tuotoksen tavoitteena on luoda toimivia työkaluja myös kasvatuskumppanuuden toteutumisen helpottamiseksi.

4.4 Asiakslähtöisyys

Sosiaalialan ammatillisessa työssä asiakslähtöisyydellä on keskeinen rooli. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalialan ammattilaisen on pyrittävä edistämään asiakslähtöisyyttä organisaationsa kaikilla tasoilla. Huomatessa epäkohtia hänen tulee pyrkiä poistamaan ne. Toimiessaan organisaatiossaan hän toteuttaa vastuullisesti sen päämääriä asiakkaan hyväksi. Asiakslähtöisyyttä on myös se, että ammattilainen työssään pyrkii kehittämään menettelytapoja ja käytäntöjä vastaamaan asiakkaan palvelutarpeita ja ammattieettisiä periaatteita. (Talentia 2013.)

Tämän opinnäytetyöntekijöiden mielestä asiakslähtöisyys päiväkotimaailmassa lähtee siitä, että henkilökunta tutustuu maahanmuuttajaperheidensä kulttuuriin. Kulttuurierot on hyvä tuoda mukaan keskusteluihin perheiden kanssa. On muistettava, että lähtömaan kulttuuri näkyy perheessä eri tavoin. Joillekin perheille uskonto on hyvin tärkeä ja se näkyy perheiden arjessa,

toiset taas noudattavat omaa kulttuuriansa hyvin tiukasti. Löytyy myös niitä perheitä, jotka ovat hyvinkin länsimaistuneita, tai niitä, jotka kokevat suomalaisen kulttuurin ja sen käytännöt omakseen. Näitä arvojen ja kulttuurien erilaisuutta tulee kunnioittaa. (Räty 2002, 166.)

Asiakaslähtöisyyttä on myös erilaisten kommunikointimenetelmien käyttäminen ja niiden kehittäminen. Tämä opinnäytetyön tuotoksen tavoitteena ja opinnäytetyön tekijöiden toiveena on, että esitteitä hyödynnettäisiin myös keskustelun avaamisissa. Esitteitä apuna käyttäen voidaan tutustua toisen maan kulttuuriin sekä avata Suomen kulttuuria ja tapoja toimia helpommin kun pelkän puheen avulla. Syntyneessä vuorovaikutustilanteessa on helppo asettaa kysymyksiä: ”Meillä toimitaan näin. Miten teidän kulttuurissa toimitaan?”

4.5 Osallisuus

Osallisuus on enemmän kuin osallistuminen. Siinä ihmisellä on halua ja mahdollisuutta vaikuttaa asioihin ja hän tulee nähdyksi, kuulluksi, arvostetuksi ja hän kokee tulleeensa ymmärretyksi. Osallisuuden voidaan sanoa olevan yksilölle tunnetta ja kokemusta omasta osallisuudestaan arjessa ja sen lähiympäristössä. Lisäksi se lisää hyvinvointia, ehkäisee syrjäytymistä ja ulkopuolisuutta sekä lisää sosiaalista pääomaa. (Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus 2015.)

Suomen hallitus ja Euroopan unioni ovat ottaneet yhdeksi tavoitteeksi osallisuuden edistämisen. Sen katsotaan olevan yksi keskeinen keino köyhyyden torjumiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Myös eriarvoisuus vähenee osallisuutta edistämällä. (Hyvinvointi- ja terveyserot 2016.)

Maahanmuuttajan osallisuuden kannalta on tärkeää, että hän tulee nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi omassa arkielämässään, muun muassa päiväkodissa. Osallisuus edistää kotoutumista ja tuo hyvinvointia maahanmuuttajan elämään. Monen maahanmuuttajan kohdalla päiväkotimaailma on ensimmäisiä kontakteja suomalaiseen yhteiskuntaan, kuten edellä jo mainittiin. Voidaan olettaa, että täällä koettu osallisuuden tunne kantaa hedelmää myös myöhemmin. On siis tärkeää luoda sellaiset puitteet päivähoitoon, jossa päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien yhteisymmärrys ja vuorovaikutus toimivat mahdollisimman hyvin.

4.6 Vuorovaikutus ja kommunikointi

Vuorovaikutus on ihmisten välistä vastavuoroista kommunikaatiota. Se pitää sisällään sanoja, puhetta, eleitä, ilmeitä, katseita, kaikkea sitä miten olemme toisten ihmisten kanssa. Toisten ihmisten ajatuksia ei voi tietää ilman vuorovaikutusta. Luulemisen ja olettamisen lopputuloksena on hyvin usein väärinkäsitys. (Väestöliitto 2016.)

Iija, Almqvist & Kiviharju-Rissanen (1997) ovat todenneet, että ammatillisen vuorovaikutuksen tasa-arvoinen suhde perustuu aina kunnioittavalle ja

tukea antavalle vuorovaikutukselle. Siihen kuuluu aina asiakkaan kuunteleminen ja kuuleminen sekä hänen voimavarojensa tukeminen. Sen tuloksena syntyy voimaantumisen kokemus. (Ammatillinen vuorovaikutus n.d.)

Kommunikointi kehittyy ja muotoutuu ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Se on vuorovaikutusta, joka tapahtuu yhteisen kielen avulla. Ilman kommunikointia emme pysty ilmaisemaan ajatuksiamme tai tulemaan ymmärretyksi tai edes luomaan kontaktia muihin ihmisiin. Kun yhteistä kieltä ei ole kommunikaation välineenä, on avuksi otettava esimerkiksi ilmeet, eleet ja kuvat. Tiedon vaihtamisen ja oppimisen edellytyksenä on kommunikaatio, ilman sitä emme pysty omaksumaan uusia asioita tai jakamaan tietoa. (Vuorovaikutus ja kommunikointi 2015; Vammaispalvelujen käsikirja 2014.)

Kaikilla maahanmuuttajilla ei ole riittävästi kielitaitoa asioida viranomaisien kanssa ja yhteistä kieltä ei välttämättä ole lainkaan. Voidakseen tulla kohdeltuna tasavertaisina kansalaisina ja tulla ymmärretyksi he tarvitsevat käyttöönsä tulkin. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) luvussa 15 § pitää sisällään maahanmuuttajan oikeuden tulkkaukseen. Jos maahanmuuttaja ei osaa suomen tai ruotsin kieltä, viranomaisilla on velvollisuus huolehtia asian kääntämisestä tai tulkkauksesta sellaiselle kielelle, jota maahanmuuttaja ymmärtää riittävästi asian laatuun nähden, silloin kun sen on tullut vireille viranomaisen aloitteesta. Maahanmuuttajien oikeuksia ja velvollisuuksia koskevissa asioissa viranomaiset huolehtivat tulkkitsemisestä ja kääntämisestä mahdollisuuksien mukaan.

Opinnäytetyössä tehtyjen haastattelujen pohjalta kävi ilmi, että tulkki on mukana vasu-keskusteluissa ja silloin, kun huoli herää jostakin lapseen liittyvästä asiasta. Aina mahdollisuutta tulkin käyttöön päiväkodin arjessa ei kuitenkaan ole jolloin kuvakommunikointi on eräs kommunikoinnin väline. Muita mahdollisuuksia ovat muun muassa ilmeet, eleet ja kehon kieli.

”Kuvakommunikointi tarkoittaa kuvasymbolien käyttöä ilmaisun ja ymmärtämisen välineenä silloin, kun viestintä puhuen tai kirjoittamalla ei onnistu”. Henkilön on ymmärrettävä kuvien ja niitä esittäviä asioiden yhteys, jotta kuvia voidaan käyttää ilmaisun ja ymmärtämisen välineenä. Kommunikoitaessa kuvilla ei saavuteta samaa tarkkuutta kuin puhumalla, kirjoittamalla tai käyttämällä viittomakieltä. Kuvat mahdollistavat ilmaisun, vaikka henkilö ei kieltä osaisikaan. Viestintä voi tapahtua yhdellä tai useammalla kuvalla. (Kuvat kommunikoinnissa 2015.)

Kuten edellä kerrottiin, henkilön on ymmärrettävä kuvien ja niitä esittävien asioiden yhteys, näin ei kuitenkaan aina ole. Jos ajattelemme esimerkiksi maahanmuuttajaa, jolle Suomen olosuhteet ovat vieraat, hän ei tiedä, mitä tarkoittaa loska tai kuravaatteet. Välttämättä kuva ei anna hänelle selvää kuvaa asiasta, mutta toivottavasti se edes hieman helpottaa ymmärtämistä. Esitteet ovat tukena eleiden, ilmeiden ja puheen lisäksi kommunikointitilanteissa.

5 ESITEMALLIEN SUUNNITTELU

Edellä on kirjoitettu auki teoriapohjaa ja perusteita sille, miksi esitteet voisivat olla oivallinen työkalu niille, jotka toimivat työssään varhaiskasvatuksessa tai perhetyössä maahanmuuttajien kanssa. Tässä luvussa viisi kerrotaan siitä, miten opinnäytetyön prosessi eteni ja miten esitteet saivat muotonsa. Myöhemmin kerrotaan opinnäytetyöhön liittyvistä haastatteluista ja havainnointikäynneistä.

5.1 Idea

Idea tälle opinnäytetyölle syntyi syventävässä työharjoittelussa silloisessa Maahanmuuttajapalveluissa Hämeenlinnassa, nykyisessä Pakolaisten vastaanotossa. Heillä on monia yhteistyötahoja ja yhtenä niistä on päiväkodit. Syventävän harjoittelun oppimistehtävänä oli kehittäminen. Tämän tiimoilta käytyjen keskustelujen pohjalta nousi päiväkodin työntekijöiltä esiin ajatus ensin oppaan teosta maahanmuuttajille, joka myöhemmin jalostui kuvallisiksi esitteiksi. Myös maahanmuuttajaperhetyön työntekijä koki voivansa käyttää esitteitä omassa työssään.

Tuohon aikaan opinnäytetyön tekeminen oli ajankohtainen. Vaihtoehtoja oli kaksi, jotka molemmat olivat nousseet esiin syventävän harjoittelun oppimistehtävän myötä, edellä mainittu ja vapaaehtoistyön vieminen perhekodin arkeen. Molemmat olivat aiheena mielenkiintoisia, mutta aiheeksi valikoituivat maahanmuuttajat ja kuvallinen esitekokonaisuus, koska tämä vaihtoehto mahdollisti toiminnallisen opinnäytetyön tekemisen. Toiminnallisuuden ja konkreettisen tuloksen saavuttaminen oli mielenkiintoisempi vaihtoehto kuin pelkän tutkimuksen tekeminen.

Opinnäytetyön ohjaajan hyväksyi aiheen, jonka jälkeen tehtiin ideapaperi. Tämä lähetettiin mahdollisille yhteistyökumppaneille, päiväkotiin ja Pakolaisten vastaanoton perhetyölle ja myöhemmin sovittiin tapaamisaika. Tapaamiskäynneistä kerrotaan myöhemmin tässä opinnäytetyössä.

5.2 Esitemallien hahmottuminen

Ensimmäisellä tapaamiskerralla allekirjoitettiin opinnäytetyösopimus ja keskusteltiin esitteistä sekä päiväkodin että maahanmuuttaja perhetyön yhteistyökumppanien kanssa. Molempien yhteistyökumppanien edustajat toivoivat esitteissä olevan mukana pukeutumisen. Tapaamisella kävi ilmi, että esimerkiksi kurahousut ovat monelle maahanmuuttajalle vieras käsite ja konkreettinen havainnollistaminen ei ole aina mahdollista.

Keskustelujen pohjalta lähdettiin tekemään tutkimussuunnitelmaa, jonka opinnäytetyön ohjaaja hyväksyi. Tämän jälkeen se lähetettiin yhdessä lupahakemuksen kanssa Hämeenlinnan kaupungille. Tutkimuslupaa odotellessa mietittiin mitä esitteissä voisi olla, ajatusten pohjana olivat ensimmäiset keskustelut yhteistyötahojen kanssa. Lisäksi keskustelua käytiin myös päiväkodin arjesta ja pohdittiin sitä, mitkä olisivat niitä keskeisiä asioita, joita voitaisiin esitteissä tuoda esiin. Näiden pohjalta lähdettiin suunnittelemaan

esitemalleja, joita voitaisiin yhteistyökumppaneille esittää. Malleiksi valkoituivat päiväkodin päivärytmi, pukeutuminen vuoden aikojen mukaan ja päiväkotirepun sisältö. Tällä repulla tarkoitetaan sitä reppua, joka sisältää niitä vaatteita ja tarvikkeita, jotka jätetään päiväkotiin.

Suunnitelman pohjalta lähdettiin miettimään niitä asioita, mitä konkreettisesti tarvittaisiin esitteiden toteuttamiseen. Ensimmäinen asia, joka piti järjestää, oli kuvauspaikka, jossa voitaisiin kuvata lasten vaatteita, joita käytettäisiin esitteissä. Asian tiimoilta sähköpostia lähetettiin kahteen eri lastenvaateliikkeeseen. Sähköposteissa kerrottiin opinnäytetyöstä ja pyydettiin lupaa tulla kuvaamaan vaatteita heidän tiloihinsa. Lastenvaateliikkeet eivät vastanneet sähköposteihin.

Hope Ry oli ainoa, joka vastasi myöntävästi pyyntöön. Toisaalta tämä oli onni, koska Hopessa kuvattavat vaatteet olivat käytettyjä lasten vaatteita. Kuvaamalla käytettyjä vaatteita, maahanmuuttajavanhemmille ei tulisi mielikuvaa siitä, että lasten vaatteiden pitää aina olla uusia.

Hope ry on järjestö, joka on syntynyt vuonna 2009. Sen tarkoituksena on synnyttää konkreettisen hyvän kierre ja antaa tasa-arvoisemmat mahdollisuudet arkeen myös vähävaraisille perheille. Yhdistys on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton järjestö ja sillä on 16 paikallistoimijaa eri puolilla Suomea. Hope kerää ja kierrättää tavara- ja vaatelahjoituksia ja tukee myös vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten harrastuksia ja mahdollistaa myös vapaa-ajan elämyksiä esimerkiksi maksamalla konsertti- ja elokuvallippuja lapsille ja nuorille. (Hope 2016.)

Suunnitelman pohjalta huomattiin myös tarve lisäkuvista, joita löytyi Papunetistä. Heille laitettiin sähköpostia ja pyydettiin lupaa kuvien käyttöön. He vastasivat sähköpostitse myöntävästi, ja erillistä lupalomaketta ei tarvittu. Heidän toivomuksenaan oli saada tämä opinnäytetyö heidän sivuilleen. Papunettiin käyttöön luvattiin ainakin esitteet ja opinnäytetyö, siinä tapauksessa, jos toimeksiantajilla ei ole mitään sitä vastaan.

Papunet on verkkosivusto eri keinoin kommunikoiduille ja tietokonetta käyttäville ihmisille. Sivustolta löytyy tietoa puhevammaisuudesta ja erilaisia materiaaleja kommunikointiin, esimerkiksi kuvasivut. Sivustolla tiedotetaan sen lisäksi puhevammaisten oikeuksista ja mahdollisuuksista. Papunetissä on myös tietoa saavutettavien verkkopalvelujen toteuttajille. Vuonna 2015 sivustolla on käyty hieman yli 1,8 miljoona kertaa. (Papunet-tiimi 2016.)

5.3 Kuvauspäivä

Kuvausmatka Hopeen tehtiin hämäränä, kylmänä ja kosteana tammikuun päivänä. Aurinko ei vielä ollut näyttäytynyt Suomen taivaalla tammikuun aikana. Syntyi keskustelua Suomen vaihtelevista sääolosuhteista ja siitä, kuinka vaikeaa on välillä kantasuomalaisienkin tietää, mitä pukea päälleen. Entäpä sitten maahanmuuttaja joka tulee lämpimästä maasta?

Hopen tila oli täynnä erilaisia tavaroita. Vaatteet olivat siististi pinottuina hyllyihin ja ne oli lajiteltu koon mukaan. Siellä oli myös pinnasänkyjä, jotka oli purettu, kenkiä, monoja, leluja ja kirjoja ynnä muuta. Tila oli pieni ja todella siisti. Se oli järjestetty loogisesti ja jokaisella tavaralla tai vaatteella oli selkeästi oma paikkansa. Tämä helpotti työtä, sillä kuvattavat vaatteet oli helppo löytää ja palauttaa paikoilleen.

Kuvaukset aloitettiin valitsemalla neutraaleja vaatteita, jotka kävisivät sekä tytöille että pojille. Kuvaustaustana toimi mukana ollut lakana, josta vaatteet erottuivat selkeästi. Vaatteista muodostettiin erilaisia vaatekokonaisuuksia, jotka kuvattiin ja nuo kokonaisuudet kuvattiin myös vaate kerrallaan. Tällä tavalla saatiin kuvamateriaali, joka mahdollisti erilaisten vaihtoehtojen kokeilemisen esitteiden suunnitteluvaiheessa.

Hopeasta ei löytynyt kaikkia vaatteita, mitä esitteisiin tekemiseen olisi tarvittu. Myöhemmin huomattiin myös se, että vaikka visio esitteistä oli selkeä, kaikkia pieniä yksityiskohtia ei osattu ottaa huomioon. Yksikertaisesti kuvaushetkellä ei tiedetty, mitä kaikkea olisi tarvittu esitteiden tekoon. Hopeasta kuvatuista kuvista saatiin kaikesta huolimatta hyvä pohja esitteiden tekoon. Myöhemmin näitä kuvia täydennettiin muilla omilla kuvilla sekä Papunetistä löydetyillä kuvilla.

5.4 Luonnokset esitteistä

Kuvauksien jälkeen suunniteltiin muutamia esitteitä valmiiksi. Näin saatiin konkreettisia malleja, joita näytettiin tilaajatahoille teemahaastattelun yhteydessä. Näiden mallien avulla saatiin selville, olivatko esitteet sellaisia, joita tilaajatahot halusivat.

Työn luovuus-vaihe oli alkanut. Suunnitelmana oli käyttää kuvien lisäksi vain vähän tekstiä. Tekstiä käyttäessä varattiin aina tilaa myös käännökselle jonka tulkki voi tulevaisuudessa tehdä. Päiväkodin rytmi ja arki olivat pohjana suunniteltaessa päivärytmi-esitettä, joka oli ensimmäinen malliesite. Tähän esitteeseen ei ollut omia kuvia, ja siksi käytettiin kuvia Papunetistä.

Päiväkodin arkea mietittäessä syntyi ajatus siitä, olisiko tarvetta myös esitteelle, jossa näkyy päiväkotirepun sisältö. Tällä tarkoitetaan reppua, joka sisältää vaatteita ja tavaroita, joita jätetään päiväkotiin. Näin syntyi esite päiväkotirepusta.

Yksi selkeä esitekokonaisuus, jolle tilaajilla oli tarvetta, koski vuodenaikojen mukaista pukeutumista. Jokaiselle vuodenaikalle tehtiin oma kansilehti ja niiden alle kokeiltiin erilaisia versioita sisällöistä. Niistä valittiin parhaiten toimivia kokonaisuuksia kansilehtien alle, ja näin rakentui kuudesta esitteestä koostuva mallikokonaisuus, jota näytettiin tilaajatahoille.

6 HAVAINNOINTIKÄYNNIT

Havainnointikäyntejä tehtiin kaksi: toinen niistä suuntautui maahanmuuttajaperhetyöhön ja toinen varhaiskasvatuksen puolelle. Havainnointikäyntien tarkoituksena oli saada selville jotain sellaista, jota työntekijät pitävät itsessään selvytenä ja joka ei tulisi teemahaastatteluissa muutoin esiin. Näin kävikin.

6.1 Maahanmuuttaja-perhetyö

Havainnointikäynti maahanmuuttajien parissa tehtävään perhetyöhön toteutettiin sellaiseen perheeseen, joka on asunut Suomessa muutaman kuukauden. Tapaamisessa mukana oli perhetyön ohjaajan lisäksi tulkki, johon perhe on oikeutettu asioidessaan viranomaisten kanssa. Tapaaminen kesti noin puolitoista tuntia.

Tapaamisen alussa kerrottiin lyhyesti opinnäytetyöstä ja sen tuloksena syntyvistä esitteistä, joiden tarkoituksena on olla työkaluna maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä. Maahanmuuttajaperheelle kerrottiin, että havainnoitsijat olivat paikalla ainoastaan kuuntelemassa eivätkä osallistuisi keskusteluun ja heillä on myös vaitiolovelvollisuus. Havainnointikäynti oli normaali kotikäynti perhetyön ohjaajan arjessa.

Tapaamisella käytiin läpi perheen ajankohtaisten asioiden lisäksi kaikkea sitä, mitä perhe kertoi. Käynnillä keskusteltiin myös kaikkien perheen jäsenten kuulumisista, kuten esimerkiksi perheen isommista lapsista ja heidän koulunkäynnistään. Lisäksi annettiin tilaa perheen tunteille ja menneisyydestä kertomiselle.

6.2 Havainnoinnin perusteella

Havainnoinninkäynnin perusteella huomattiin, miten kuvallisten esitteiden käyttö helpottasi maahanmuuttajia ymmärtämään ja hahmottamaan asioita ehkä paremmin. Esimerkkinä voitaisiin mainita kurvaatteet, joita tämä perhe ei ollut nähnyt ikinä. Kertomalla ei synny konkreettista kuvaa siitä, mistä on kyse. Havainnoin perusteella voidaan sanoa esitteiden palvelevan yhtä hyvin työkaluna sekä maahanmuuttajien kanssa tehtävässä perhetyössä kuin varhaiskasvatuksessakin.

Maahanmuuttajat ovat yleensä olleet vasta vähän aikaa paikkakunnalla, kun heidän kanssaan keskustellaan päivähoitopaikoista ja ehdotetaan toimenpiteitä tulevaisuuteen. Näitä asioita ovat esimerkiksi päiväkodista siirtyminen esikouluun ja sen myötä paikan vaihtaminen lähemmäksi tai kauemmaksi kotia. Vaihtoehtoja saattaa olla useampi kuin yksi. Maahanmuuttajien on vaikea hahmottaa päiväkotien, esikoulujen ja koulujen sijaintia pelkkien kadunnimien perusteella. Kartta ja siihen merkityt päiväkotien paikat sekä

perheen kodin sijainti helpottaisi hahmottamista huomattavasti paremmin kuin pelkkä puhe ja katujen nimet.

Muita asioita, joita tuli esille, oli Suomessa tarjottava ruoka, josta lapset pitävät. Perheessä oli kokeiltu esimerkiksi lasagnen tekoa, joka ei ollut onnistunut. Tästä heräsi ajatus siitä, että voisi olla olemassa kuvallinen esite, joka sisältäisi kuvallisen ostoslistan ja ohjeet esimerkiksi liha-makaronilaahtikon tekoon.

Edellä mainitut asiat olivat niitä, jotka tuotiin esille havainnoinnin pohjalta teemahaastattelun yhteydessä. Tämän havainnoinnikäynnin tarkoituksena oli löytää ulkopuolisena jotain sellaista, jota ei ehkä pitkään työtä tehnyt ohjaaja ole itse tullut ajatelleeksi. Näin myös kävi.

6.3 Päiväkoti

Toinen havainnointikäynti tehtiin päiväkotiin. Havainnointikäynti alkoi jo aamusta ja jatkui teemahaastattelulla päiväunien aikana. Havainnointikäynti oli osallistuvaa, eli havainnoitsijat olivat aktiivisia ryhmän jäseniä. ”Aktiivisesti ryhmässä toimiva arvioija osallistuu ryhmään, mutta sen jäsenet ovat tietoisia havainnoinnista” (Marion Fields 2013).

Ryhmä, jossa havainnointi tehtiin, koostui sekä kantasuomalaisista että maahanmuuttajalapsista. Lastentarhaopettaja ja lastenhoitajat käyttivät puheessaan useimmiten selkeää kirjakieltä. Tässä ryhmässä maahanmuuttajalapset puhuivat sekä ymmärsivät hyvin suomea. Näytti siltä, että maahanmuuttajalapset olivat sopeutuneet hyvin ryhmään ja leikkivät yhdessä muiden kanssa.

Aamupalan jälkeen ryhmä jakautui kahteen osaan, tytöt lähtivät ulos ja pojat jäivät sisälle. Reilun tunnin päästä oli vaihto, pojat lähtivät ulos ja tytöt tulivat sisään. Tuolloin päiväkodissa oli tuetun leikkimisen päivä ja pojat jakautuivat kahteen ryhmään. Valittavana oli kauppa-leikki tai lego-leikki. Kauppaleikki oli tavoitteellista: siinä opetettiin kaupassakäyntiä, miten kaupassa toimitaan ja miten siellä huomioidaan muita ihmisiä. Näytti siltä että leikin tarkoitus oli myös tukea kielellistä oppimista. Leikistä huomasin, että se oli lapsikeskeinen, vaikka leikkiä ohjasi aikuinen. Tuettu leikki onkin ohjattu tuokio, jolla halutaan varmistaa yleisen sivistyksen kannalta välttämättömiä perusasioita. Alussa se tapahtuu yhden lapsen kanssa kerrallaan yksilöllisesti. Tarkkavaisuuden kehittyessä voidaan tuokiotilanteisiin ottaa mukaan kahdesta neljään lasta. Kahden ikävuoden jälkeen mukana voi olla jo neljästä kuuteen lasta. (Siren-Tiusanen & Tiusanen 2001,72.)

Tytöistä osa aloitti kauppaleikillä ja osa jäi piirtämään, jokainen kuitenkin kävi vuorollaan kauppaleikissä. Kauppaleikki oli hyvin suosittu sekä poikien että tyttöjen keskuudessa. Lapset, olivat he sitten maahanmuuttajia tai kantasuomalaisia, osasivat toimia hienosti sekä asiakkaan että myyjän rooleissa. Yhteistyö lastentarhanopettajan ja lasten välillä toimi hyvin.

6.4 Havainnoinnin perusteella

Havainnoinnin perustella päiväkodin työntekijöiden ja lasten kesken kommunikointi näytti sujuvan hyvin. Muita asioita joihin huomio kiinnittyi, oli se, miten tärkeitä on merkitä lasten vaatteisiin nimet, sillä ulkovaatteita ja kenkiä on päiväkotimaailmassa todella paljon. Lasten touhutessa sattuu joskus vahinkoja, kaatuu esimerkiksi maitomuki päälle tai vaatteet kastuvat ulkona, siksi on tärkeää, että lapset tuovat päiväkotiin varavaatteita. Varavaateiden riittämättömyys tai puuttuminen oli asia, johon havainnointikäynnillä kiinnitettiin huomiota.

Suomessa varhaiskasvatukseen liittyy lasten omatoimisuus, mikä näkyi päiväkodin jokaisessa sen toiminnossa. Lapsia ohjattiin hakemaan itse ruokansa, pukeutumaan ja ottamaan vaatteensa pois itse, käymään itse vessassa, hakemaan leikkikalunsa ja korjaamaan jälkensä leikin loputtua. Henkilökunta on aina läsnä ja auttaa lapsia tarvittaessa.

Muita asioita joita huomattiin ja jotka tuotiin esiin teemahaastattelun yhteydessä, olivat sairaspöissaot ja niistä ilmoittaminen, tai ilmoittamatta jättäminen ja niiden vaikutus päiväkodin arkeen. Jokaisen aterian jälkeen otettavien Xylitol-pastillien tuominen päiväkotiin oli asia, josta keskusteltiin teemahaastattelun yhteydessä.

7 TEEMAHAASTATTELUT

Teemahaastatteluja tehtiin kaksi, ja ne tehtiin aina havainnointikäyntien jälkeen. Teemahaastattelun aiheita oli kahdesta kolmeen paikasta riippuen. Tämä luku on varattu näiden asioiden avaamiselle ja läpikäymiselle.

7.1 Kommunikointi ja kasvatuskumppanuus päiväkodissa

Teemahaastattelu toteutettiin heti havainnoinnin jälkeen samana päivänä. Haastatteluun osallistui lastentarhanopettajan lisäksi lastenhoitaja. Haastattelu toteutettiin päiväkodin omissa tiloissa päivänunien aikana.

Haastattelussa läpikäytyjä teemoja olivat kommunikointi, kasvatuskumppanuus, esitteet ja niiden sisältö (sivu 4). Työntekijät kertoivat käyttävänsä kommunikointiin eleitä ja ilmeitä. Apuvälineinä tilanteen mukaan he ovat käyttäneet tavaroita, vaatteita ja kuvia. Usein maahanmuuttajaperheiden vanhempien kanssa joudutaan tilanteeseen, jossa käydään asiaa läpi kahtena päivänä peräkkäin, että asia tulee ymmärretyksi. Toisinaan ollaan tilanteessa, jossa asioiden ymmärtäminen kestää huomattavasti pidemmän ajan.

Päiväkodin henkilökunnan mukaan silloin, kun käydään varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvää keskustelua, mukana tilanteessa on aina tulkki, jos maahanmuuttaja ei ymmärrä riittävästi suomen kieltä. Myös silloin, kun päiväkodin henkilökunnalle syntyy huoli lapsen liittyvistä asioista, on heillä velvollisuus kutsua perhe yhteiseen keskusteluun, myös näillä tapaamisilla mukana on tulkki. Näin varmistetaan, että asiat tulevat selvitettyksi maahanmuuttajaperheen äidinkielellä.

Työntekijät kertoivat myös onnistumisen kokemuksistaan. Heistä oli hienoa huomata, kun kommunikointi oli onnistunut ja perheet olivat ymmärtäneet saamiensa ohjeita. E erityisen ilahtuneita he olivat olleet silloin, kun olivat huomanneet saavuttaneensa maahanmuuttajien luottamuksen. Tämä ilmeni esimerkiksi erilaisten lomakkeiden täyttämiseen pyydettyinä apuna.

Haasteellisina tilanteina he toivat esiin Suomen vuoden aikojen mukaisen pukeutumisen. Haasteellista oli myös selittää maahanmuuttajalle, mitä vaatteita pitää olla päällä tai tuoda mukana päiväkotiin, sillä maahanmuuttaja ei välttämättä tiedä mitä ovat esimerkiksi kuravaatteet. Haasteelliseksi koettiin myös se, että maahanmuuttajilla on erilainen aikakäsitys kuin meillä suomalaisilla. Tämä on harmillista esimerkiksi silloin, kun perheet saapuvat kevätkuuhliin puolituntia myöhässä ja ehtivät olla juhlassa vain hetken ennen sen loppua.

Työntekijät kertoivat, että keskusteluissa lasten kasvatuksesta maahanmuuttajavanhempien kanssa on noussut esiin lasten fyysinen kurittaminen. Osalle maahanmuuttajaperheistä se on sallittua ja normaali käytäntö heidän kotimaassaan. Heidän on joskus vaikea ymmärtää Suomen kasvatustapaa. Suomessa lasta kasvatetaan puhumalla ja ohjaamalla ja asettamalla rajoja, ei lyömällä. Henkilökunta toivoi tämän asian selvittämiseen kuvallista esitettä.

Joissakin kulttuureissa tyttöjen ja poikien yhdessä oleminen ei ole sallittua kaikissa tilanteissa. Suomessa tytöt ja pojat nukkuvat päiväunet samassa huoneessa ja osallistuvat myös jumppaan yhteisissä tiloissa. Tyttöjen ja poikien yhdessä tekeminen on sellainen asia, joka koetaan haasteellisena selittää maahanmuuttajalasten vanhemmille.

Haastattelussa tuli esille suomalaiset tavat ja niiden selittäminen maahanmuuttajaperheille. Yhdessä pohtimisen jälkeen päiväkodin henkilökunta toteutti tämän olevan liian laaja ja ehkä liian loukkaava tapa esittää asioita. Suomalaisille tärkeä kello eli aika tulee esille päivärytmi-esitteessä, josta oli tehty malliversio.

7.2 Teemahaastattelu päiväkodissa aiheena esitteet

Haastatteluun tuotiin mukaan ensimmäisen tapaamisen pohjalta tehtyjä esitteitä sekä niiden lisäksi omia ehdotuksia ja niitä näytettiin henkilökunnalle. Tarkoituksena oli näin saada selville, vastasivatko esitteet heidän visioitaan koskien esitteiden runkoa ja ilmettä, kuten aiemmin opinnäytetyössä kerrottiin. Työntekijöille esitettiin päivärytmi-esitteen lisäksi vuoden aikojen mukainen vaatetus, joista oli tehty kaksi eri versiota ja niistä he valitsivat paremman.

Haastattelussa esitettiin työntekijöille esitemalli päiväkotirepusta. Työntekijät pitivät ajatuksesta. Sen lisäksi he ehdottivat reppuja kahdella eri kokoonpanolla, nuoremmille ja vanhemmille lapsille sopivine sisältöineen.

Esitteiden pohjalta heräsi henkilökunnalla ajatus, että olisi hyvä, jos esitteissä näkyisi kuvia oikeista tilanteista. Tämän pohjalta sovittiin, että vanhemmille lähetettäisiin lupahakemus saatekirjeineen koskien kuvaamista ja kuvien käyttöä. Päiväkodin henkilökunta toimittaisi nämä eteenpäin vanhemmille. Kuvauslupa saatiin ja kuvauspäivä toteutettiin myöhemmin samassa päiväkodissa.

Työntekijät kokivat myös tärkeäksi sen, että esitteet nostaisivat esille tyttöjen ja poikien tasa-arvoisuuden, päiväkodissa myös pojat syövät itse. Tästä heräsi henkilökunnalla toive omatoimisuuden tuomisesta esille esitteiden kautta. Työntekijöiden toiveesta yksi esite sisältäisi päiväkodin yhteystiedot ja muita päiväkotia koskevia tärkeitä yleistiedotteita, kuten sairaspöytä-oloista ilmoittaminen, päiväkotiin ei tuoda sairasta lasta ja milloin päiväkoti on auki ja milloin suljettuna.

Haastattelussa kysyttiin myös, olisiko tarvetta sellaiselle esitteelle, joka kuvaisi vuoden kiertokulkua eli siinä näkyisi juhlat sekä kellon siirrot kesä- ja talviaikaan. Sellainen esite voisi antaa selkeämmän kuvan maahanmuuttajille Suomen kulttuuriin kuuluvista juhlista. Tämä ehdotus sai myönteisen vastaanoton henkilökunnalta.

7.3 Teemahaastattelu maahanmuuttaja-perhetyössä

Teemahaastattelu toteutettiin kaksi viikkoa havainnoinnin jälkeen. Teemahaastatteluun osallistui yksi työntekijä. Haastattelu toteutettiin Hämeenlinnan Pakolaisten vastaanoton tiloissa. Haastattelussa käytiin läpi kommunikointi maahanmuuttajaperheiden kanssa ja esitteet (sivu 4).

Perhetyön ohjaaja kertoi, että pääasiallisesti hänellä on tulkki mukanaan perhekäynneillä. On myös tilanteita, ettei tulkki ole mukana. Näinä kertoina hän käyttää kommunikoinnin välineinä eleitä, kehon kieltä, kuvia joita hän saattaa leikellä lehdistä sekä näyttämistä. Apuna hänellä on myös selkosuomi ja lisäksi hän käyttää jonkin verran englantia. Perhetyön ohjaaja kertoi erään hänen työnsä tavoitteista olevan ohjata ja kannustaa maahanmuuttajaperheet itsenäiseen työskentelyyn.

Maahanmuuttajaperheiden saatua päivähoitopaikan perhetyön ohjaaja kertoo heille esimerkiksi siitä, millaisia vaatteita tarvitaan päiväkodissa. Perheet eivät välttämättä tiedä, millaista vaatetusta Suomeen sääolosuhteet vaativat. Myös perhetyön ohjaaja nosti esiin samat ongelmat pukeutumisen suhteen kuin päiväkodin henkilökunta. Perhetyön ohjaaja toivoi, että olisi esite, josta hän voisi helposti näyttää, mitä vaatteita tarvitaan ja miltä ne näyttävät.

Useat maahanmuuttajat tulevat sellaisista maista, joissa auringonpaiste tarkoittaa lämmintä säätä. Perhetyön ohjaaja toivoi esitteistä tulevan ilmi, että talvella meillä auringonpaiste kertoo todella kylmästä säästä. Sähköpostilla hän esitti toiveena lämpötilan näkymisestä aurinkoisen talvikuvan sekä aurinkoisen kesäkuvan yhteydessä.

Yhtenä asiana, jonka hän toi esille, oli lasten tuominen ja hakeminen päiväkodista. Uutena ongelmana oli tullut esille se, että lapset tulevat yksin päiväkotiin. Myös lasten pois hakemisessa on ollut ongelmia, sillä monilla maahanmuuttajaperheillä vanhemmat sisarukset hakevat pienempiä päivähoitosta. Tähän hän toivoi esitteiden tuovan selkeyttä.

Suomessa päiväkodin arki on yhdessä tekemistä ja kaikki ovat tasa-arvoisia keskenään. Tytöt ja pojat leikkivät keskenään, syövät yhdessä, nukkuvat samassa huoneessa ja myös tytöt ja pojat voivat olla ystäviä keskenään. Perhetyön ohjaaja sanoi tämän olevan joillekin maahanmuuttajavanhemmille vaikeaa ymmärtää, sillä heidän kulttuurissaan ei toimita näin.

Perheentyön ohjaajan mukaan lasten päiväkotiaika on heidän kotoutumisaikaansa. Hän toivoi, että vanhemmat ymmärtäisivät päivähoiton tärkeyden ja maahanmuuttajalapsen saadessa päiväkotipaikan vanhemmat veisivät lasta päiväkotiin. Tutustuminen päiväkotiin ja sen henkilökuntaan tapahtuu ensin yhdessä perhetyön ohjaajan kanssa ja sen jälkeen vanhemmat yleensä vievät lapsen suoraan hoitoon. Toivomuksena olisi useampi tutustumiskerta. Tämän asian esille tuominen kuvallisin keinoin oli hänen toiveensa. Tämä asia oli valitettavasti liian monimutkainen toteuttaa kuvallisin keinoin. Lisäksi se olisi vaatinut oman kuvausprosessin ja tähän ei ollut aikaa.

Lastensuojelu on monille maahanmuuttajavanhemmille pelottava asia. He uskovat lastensuojeluilmoituksen tarkoittavan lapsen pois ottamista. Perhetyön ohjaaja toivoi tämän asian aukaisemista esitteen muodossa. Lasten fyysisen rangaistuksen kieltäminen oli myös asia, jonka hän toivoi näkyvän esitteissä.

8 SÄHKÖPOSTIKYSELY PÄIVÄKOTEIHIN

Riittävän materiaalin takaamiseksi lähetettiin sähköpostia kahteen eri päiväkotiin. Kysymyksiä oli kolme ja vastausaika oli viikko. Kyselyjen tuotos vahvisti jo ennalta tiedettyä ja antoi varmuutta esitteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen.

8.1 Sähköpostikysely muille päiväkodeille

Havaintokäynnin ja teemahaastattelun pohjalta laitettiin kahdelle päiväkodille kysely koskien opinnäytetyön pohjalta syntyviä esitteitä. Kysely sisälsi lomakkeen (liite 3) joka lähetettiin sähköpostitse päiväkodeille. Työntekijät saivat vastata suoraan sähköpostiin tai käyttämällä lomaketta. Näin työntekijät saivat myös helpomman vaihtoehdon vastaamisen, jotta vastaaminen olisi vaivatonta.

Kysymyksiä olivat:

- Miten olette kommunikoineet maahanmuuttajaperheiden kanssa joiden kanssa teillä ei ole yhteistä kieltä
- Missä tilanteissa koette kommunikoinnin haasteelliseksi maahanmuuttajaperheiden kanssa?

- Jos teillä olisi käytössänne kuvallisia esitteitä kommunikoinnin helpottamiseksi / kautta tukemiseksi maahanmuuttajaperheiden kanssa, mitä esitteet sisältäisivät? (Esimerkiksi päivärytmi, päiväunet, vaatetus ym.)

Vastausaikaa annettiin viikko. Viikon vastausaika koettiin riittävänä, sillä pidempi vastausaika olisi ollut vaarana sille, että työntekijät unohtaisivat lopulta vastata kyselyyn.

8.2 Sähköpostikyselyn tulos

Vastaukset saatiin molemmista päiväkodeista sähköpostitse. Toinen vastauksesta oli täytetty sähköiselle kyselylomakkeelle ja toinen vastaus tuli suoraan sähköpostiviestinä. Vastauksista kävi ilmi, että kommunikoinnin apuna käytettiin elekieltä ja kuvia. Vanhempien kanssa kommunikointiin englannin kielellä silloin, kun se oli mahdollista. Tulkkia käytettiin vasu-keskusteluissa.

Haasteina olivat vastausten mukaan pedagogiset keskustelut, joita ei pystytty kuvin sanoittamaan. Tällaisissa tilanteissa syntyi vastaajien mukaan helposti väärinkäsityksiä ja turhautumista osapuolten kesken. Hankalina koettiin myös ne tilanteet, joissa piti selvittää ongelmia tai kertoa lapsen teoista vanhemmille.

Vastauksista ilmeni, että esitteisiin toivottiin juuri niitä asioita, joita kyselyssä mainittiin esimerkkinä, kuten päivärytmi, päiväuni ja vaatetus. Muita esitteitä koskevia ehdotuksia ei vastauksissa ollut. Maahanmuuttajalasten kanssa työskentelyyn toivottiin myös kuvallisia esitteitä lasten jokapäiväisen kanssakäymiseen toistensa kanssa. Tässä opinnäytetyössä oli tarkoitus keskittyä vanhempien kanssa työskentelyyn ja valitettavasti tätä toivetta ei pystytty täyttämään.

9 ESITTEIDEN TOTEUTUS

Keskustelujen ja havainnoinnin pohjalta lähdettiin muokkaamaan esitekokonaisuutta. Ensimmäinen vaihe oli esitekokonaisuuden rungon suunnitteleminen ja miettiminen pohjautuen tietoihin mitä opinnäytetyön prosessin aikana oli kerätty. Esitekokonaisuus muodostui 22 esitteestä (Liite 4).

Hyväksytyjen esitemallien pohjalta oli helppo lähteä työstämään uusia esitteitä. Esitteiden työstäminen oli työlästä, aikaa vievää ja haastavaa, mutta kaikista huolimatta se oli opinnäytetyön hauskin ja mukaansa vievin osuus. Toisinaan kuitenkin huomattiin, että hyvästä suunnittelusta huolimatta jotakin yksityiskohtaa ei ollut osattu ottaa huomioon. Tästä syystä joitakin kuvia tai kuvasarjaa ei pystytty itse tuottamaan esitteisiin.

Valmiit esitteet lähetettiin yhteistyökumppaneille. Heidän toiveidensa pohjalta muokattiin vielä esitteitä ja sen myötä vaihdettiin muutamia kuvia ja sanoja. Päiväkodin työntekijöiden toiveita koskien uusia esitteitä ei pystytty

toteuttamaan kuvallisin keinoin. Tämä siksi, että ne olisivat vaatineet lisää lupahakemuksia ja uuden kuvausprosessin.

Esitteitä tehtäessä päästiin käyttämään luovia menetelmiä, kuten valokuvaamista. Lisäksi tässä työssä yhdistyivät työelämälähtöisyys, asiakaslähtöisyys ja kehittäminen, jotka on sosionomin hyvä hallita. Tuotoksen tavoitteena oli tukea vuorovaikutusta ja luoda työkaluja ennaltaehkäisevään toimintaan, johon hyvin moni laki velvoittaa muun muassa sosiaalialan ammattilaisia.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda erilaisia esitteitä maahanmuuttajaperheiden kanssa toimiville työntekijöille sekä varhaiskasvatuksessa että maahanmuuttajaperhetyössä. Esitteiden oli tarkoitus olla kuvallisia ja sisältää vain vähän tekstiä. Tässä luvussa pohditaan opinnäytetyön toteutumista sekä omaa toimintaa.

10.1 Esitteiden tavoitteiden toteutuminen

Esitteiden tavoite oli olla kuvallisia, selkeitä ja helppokäyttöisiä. Näitä esitteet ovatkin. Kuvien ja tekstin rinnalle on annettu tilaa tulkin käännökselle. Tulkki on ensitapaamisten lisäksi mukana muun muassa päiväkodissa vasu-keskusteluissa ja maahanmuuttajaperhetyössä tulkki on mukana hyvin pitkään. Näillä tapaamisilla esitteitä on helppo käydä läpi yhdessä perheen kanssa ja tulkki voi tehdä käännöksen perheen omalla kielellä. Näin perhe saa mukaansa kuvalliset esitteet muistinsa tueksi. Jos ei tunne päiväkotimaailmaa ja suomalaisia olosuhteita, nämä kuvalliset esitteet kertovat maahanmuuttajalle enemmän kuin pelkät sanat.

Esitteet ovat helppokäyttöisiä, sillä ne ovat ryhmitelty teemoittain. Esimerkiksi pukeutumiskansion alta löytyy kaikki neljä vuodenaikaa sekä erikseen pukeutuminen sadekelille, joka maahanmuuttajille usein tuottaa ongelmia. Näin työntekijän on helppo löytää juuri tarvitsemansa esite ja käyttää vain sitä. Hänen ei tarvitse etsiä esimerkiksi pukeutumista oppaasta ja sieltä vielä löytää aiheeseen liittyvää oikeaa materiaalia. Ajatuksena on, että esitteet on valmiiksi tulostettuina päiväkodissa, jolloin työntekijän on helppo tarvittaessa näyttää sieltä vanhemmille mitä hänen pitää tuoda lapselle päiväkotiin, esimerkiksi lisää vaippoja tai lämmintä vaatetta.

Esitteiden avulla on pyritty avaamaan myös kasvatuksellisia teemoja. Käytännössä huomattiin, että tämän toteuttaminen ei ole helppoa ja kuvien tueksi tarvitaan tekstiä enemmän kuin muissa esitteissä. Kaikkia kasvatuksellisia teemoja on mahdotonta kuvallisin keinoin toteuttaa. Kasvatuksesta esitteisiin valittiin muun muassa teema älä lyö lasta, jossa myös kerrotaan, miten Suomessa lapsia kasvatetaan. Sen lisäksi kasvatusesitteistä löytyy omatoimisuuteen kannustaminen ja yhdessä tekeminen. Yhteistyökumppanit toivoivat myös suomalaisen ajan käsitteen selventämistä kuvallisin keinoin. Tätä ei pystytty toteuttamaan, ainoastaan päivärytmi-esitteessä on

kello mukana. Esitteessä olevan kellon toivotaan tuovan edes hieman esille sitä, kuinka tärkeä kello ja aika ovat suomalaisille.

Tavoitteena oli aluksi tuottaa pelkästään kuvallisia esitteitä, mutta prosessin edetessä huomattiin, että tulkin läsnäoloa kannattaa hyödyntää. Jos maahanmuuttajaperhe osaa lukea, käänнос tukee heidän ymmärrystään ja lisäksi he voivat näin oppia ehkä vähän suomeakin. Tulkin mukanaolo esitteiden läpikäymisessä mahdollistaisi ehkä paremmin avoimen dialogin syntymisen. Jos maahanmuuttajan kanssa käydään läpi sellaista asiaa, joka on hänelle outo eikä hänellä ole käsitystä siitä, esimerkiksi päiväkotielämä, asia jää hyvin usein epäselväksi. Esitteiden läpikäyminen yhdessä tulkin ja perheyön ohjaajan kanssa voi avata kanavan kysymysten esittämiseksi ja näin asia tulee paremmin ymmärretyksi.

10.2 Oman toiminnan pohdinta

Opinnäytetyötä tehtäessä viestintä osapuolten välillä oli avointa. Tapaamisia yhteistyökumppaneiden kanssa oli seitsemän kertaa prosessin aikana sekä sähköpostia lähetettiin puolin ja toisin. Lisäksi toteutettiin sähköpostikysely kahteen eri päiväkotiin riittävän materiaalin varmistamiseksi. Esitemalleja esittelemällä kartoitettiin olivatko esitteet tavoittaneet yhteistyökumppaneiden ajatukset esitteiden sisällöstä ja ulkonäöstä. Kuvauspäivän aikana nousi esiin uusia ajatuksia ja toiveita muiden työntekijöidenkin tahoilta. Ajatukset olivat hyviä, ja ne tuottivat lisää ideoita esitteiden tekoon.

Tässä opinnäytetyössä toimi hyvin se, että ensin käytiin havainnoimassa ja sitten vasta haastateltiin työntekijöitä. Näin saatiin muodostettua selkeä kuva, mitä esiteissä tarvittaisiin ja niistä pystytiin keskustelemaan haastattelun yhteydessä. Havainnoinnin tuloksena saatiin esitteisiin sellaisia asioita, jotka olivat työntekijöille itsestään selvyyksiä, eivätkä he muistaneet tuoda niitä julki haastattelutilanteessa ennen kuin ne otettiin puheeksi. Sähköpostikysely oli siinä mielessä hyvä, vaikka se ei tuottanutkaan mitään uutta, että se vahvisti jo olemassa olevaa tietoa siitä mitä esitteisiin tarvittaisiin.

Kuvauskäynnit olivat erinomainen tapa toteuttaa esitteiden kuvitus, sillä näin saatiin esitteistä persoonallisen näköisiä, voisi jopa sanoa mielenkiintoa herättäviä. Prosessin edetessä huomattiin, että kuvauksia olisi pitänyt toteuttaa vuoden ajan. Näin olisi ollut mahdollista saada kuvattua todellisia tilanteita kaikkiin esitteisiin oikeissa olosuhteissa.

Opinnäytetyö on tehty alusta loppuun yhdessä. Tapaamisia on ollut kolmesta neljään viikossa ja pituus tapaamisilla on ollut kuudesta kahdeksaan tuntia. Havainnointikäynnit, haastattelut, lomakkeet, kysymykset ja esitteet suunniteltiin ja toteutettiin kaikki yhdessä. Tämän opinnäytetyön tekijät edustavat kahta eri kulttuuria ja prosessin aikana törmättiin viestinnän ongelmiin. Vaikka maahanmuuttajalla olisikin vahva suomen kielen osaaminen, välillä tulee väärin ymmärryksiä, jotka ovat aiheuttaneet koomisia tilanteita ja vaatineet asian, sanan tai ilmaisun auki selittämistä.

10.3 Eettisyys ja lähteiden luotettavuus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta nettisivullaan (2012–2014), Hyvä tieteellinen käytäntö, kertoo hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökoh-
tia. Näitä lähtökoh-
tia ovat muun muassa: tiedeyhteisön tunnustamien to-
mintatapojen noudattaminen, eettisesti kestävä tiedonhankinta, muiden tut-
kijoiden työn ja saavutusten kunnioittaminen sekä tarvittavien lupien hank-
kiminen. Nämä lähtökohdat ovat olleet pohjana seuraavissa kappaleissa tar-
kisteltaessa tämän opinnäytetyön eettisyyttä.

Toimintatapa tätä opinnäytetyötä tehtäessä on ollut eettinen. Siinä on pyritty
noudattamaan rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Tarvittavat
tutkimusluvat on hankittu. Suunnittelun alussa on tarkistettu ja myös luvan
saannin jälkeen on tarkistettu, ettei tällaisia kuvallisia esitteitä ole aikaisem-
min tehty. Tämän hetken tilanteesta ei ole tietoa, sillä pakolaiskriisi on voi-
nut herättää muidenkin ajatuksia esitteiden tarpeellisuudesta.

Työn edetessä luvat kuvaamiseen ja kuvien käyttöön on pyydetty kirjalli-
sesti lasten vanhemmilta. Myös Papunetin kuvien käyttöön on pyydetty
lupa. Kuvissa on vain niitä lapsia, joiden vanhemmilta on saatu lupa, eikä
niissä näy lasten nimiä. Tilanteet raporttiosuudessa on kuvattu sillä tavalla,
ettei ketään voi tunnistaa. Vaitiolovelvollisuus on tuotu esille ja sitä on nou-
datettu. Perhetyöhön tehdyssä havainnoinnissa lupa havainnointiin kysyt-
tiin perheeltä. Lisäksi lähteet on merkitty asianmukaisesti. Opinnäytetyössä
ja esitteiden teossa on kunnioitettu tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja
oikeuksia.

Lähteiden luotettavuutta on tarkisteltu eNorssin (n.d.) nettisivujen Tiedon
hankkiminen ja sen luotettavuuden arviointi pohjalta. Opinnäytetyössä käy-
tetyt tiedot ovat luotettavina pidetyistä lähteistä, eikä niillä ole kaupallisia
sidoksia. Lisäksi on pyritty valitsemaan mahdollisemman uutta tietoa, kai-
kissa kirja lähteissä tämä ei ole mahdollista, mutta oletettavasti tieto ei ole
vanhentunutta. Pääasiassa tiedot ovat faktatietoja ja jos kyseessä on mieli-
pide ne ovat perusteltuja. Tässä opinnäytetyössä käytetty tieto on pyritty
valitsemaan objektiivista lähteistä.

Lähteinä on käytetty lakeja ja muita virallisia lähteitä kuten Stakes, THL,
sosiaali- ja terveysministeriö, väestöliitto ja Hämeenlinnan kaupunki. Kir-
jallisuus lähteinä on käytetty muun muassa Rädyn, Kaskela & Kekkosen
sekä Vilkka & Airaksisen teoksia. Näin ollen voidaan olettaa lähteiden ole-
van luotettavia.

10.4 Ammatillinen kasvu ja yhteenveto

Tätä opinnäytetyötä tehtäessä sukellettiin monikulttuuriseen maailmaan.
Projektin edetessä on vahvistunut tunne siitä, että Burlesson ja Caplan
(1998) ovat antaneet hyviä vinkkejä monikulttuuriseen kohtaamiseen. Hei-
dän mukaansa on annettava tilaa toisen ihmisen ideoille ja kunnioitettava
niitä. He kannustavat kuuntelemaan, aina ei tarvitse korjata tai vastustaa.
On hyvä asettua toisen ihmisen tilanteeseen ja olla herkkä. Jos onnistutaan
luomaan dialogia eri ryhmien välille, ymmärrys toisiaan kohtaan lisääntyy

ja näin saadaan luotua pohja monikulttuuriselle yhteiskunnalle. (Pietilä 2013.)

Sosionomeina on hyvä muistaa, että maahanmuuttajat ovat asiakasryhmä siinä kuin muutkin. Kulttuuri ei ole se, joka määrittelee ihmistä, vaan ihminen on aina kokonaisuus ja häntä on kohdeltava yksilönä. Tärkeää on tietää mistä ihminen tulee ja millaisista olosuhteista, pelkkä kulttuurin tuntemus ei riitä. Maahanmuuttajan kohtaamisessa toimivat samat arvot kuin kansuomalaisen kohtaamisessa, kuuntele, kohtaa ja kunnioita. Asioiden jakaminen ja toisiltaan oppiminen on monikulttuurisuustyössä tärkeää, ei riitä, että vain toisella osapuolella on halu tähän (Pietilä, 2013.)

Varhaiskasvatuksen merkitys maahanmuuttajaperheiden kotoutumisprosessissa ja osallisuuden kokemuksessa on suuri. Vuorovaikutuksen ja kumppanuuden onnistuminen varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa tuo varmuutta ja luo pohjaa luottamukselle. Sosionomina ja sosiaalialan ammattilaisena on hyvä muistaa, miten varhaiskasvatuskin on osa kotoutumisprosessia.

Tämän opinnäytetyön esitekokonaisuus ei ole oikotie onneen, vaan se vaatii rinnalleen myös muita vuorovaikutuksen keinoja. Vuorovaikutustilanteet koostuvat aina monista osatekijöistä kuten ilmeet, eleet, kuvat, puhe, äänenpaino. Vuorovaikutus ei aina synny heti vaan se voi vaatia aikaa.

Olisi mielenkiintoista selvittää, miten paljon näitä esitteitä päiväkodissa ja maahanmuuttaja perhetyössä tullaan käyttämään. Miten vanhemmat ottavat ne vastaan ja kuinka paljon kommunikointi niiden avulla helpottuu? Olisi mukava tietää, kuinka esitteet toimivat keskustelun avaajina ja sillä teemalla voisi kehittää lisää esitteitä.

Yhteenvetona voisi sanoa että, tämä opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen toteuttaa. Tekniikan ongelmista ja muista asioista huolimatta, sopu on säilynyt koko prosessin ajan. Parityöskentely mahdollistaa asioiden syvällisemmän pohtimisen ja avaa myös uusia näkökulmia ja ajatuksia mietittävän asian tiimoilta. Tämän prosessin näkökulmasta katsottuna parityöskentely oli hyvä valinta.

LÄHTEET

- Ammatillinen vuorovaikutus n.d. VirtuaaliAMK. Viitattu 6.5.2016. <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/0407012/1092981175338/1092984979809/1107943286020/1107943363905.html>
- eNorssi. n.d. Tiedon hankkiminen ja sen luotettavuuden arviointi. Viitattu 21.5.2016. <http://www.enorssi.fi/opetus/verkko-opetus-1/keittokirja-aloittelevalle-verkko-opettajalle/tiedon-hankkiminen-ja-sen-luotettavuuden-arviointi>
- Fields, M. 2013. Havainnointi. OK-opintokeskus. Viitattu 9.3.2016. <http://ok-opintokeskus.fi/j%C3%A4rjest%C3%B6arviointi/havainnointi>
- Helenius, A. Karila, K. Munter, H. Mäntynen, P. ja Siren–Tiusanen, H 2001. Pienet päivähoitossa. Porvoo: WS Bookwell Oy
- Hyvinvointi- ja terveyserot. Osallisuus. 2016. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.3.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Jyväskylä: Gummerus
- Kasvatuskumppanuus. 2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 4.1.2016. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus
- Kommunikointi. 2014. Vammaispalvelujen käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.3.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi>
- Kuvat kommunikoinnissa. 2015. Papunet. Viitattu 9.3.2016. <http://papunet.net/tietoa/kuvat-kommunikoinnissa>
- Laki kotoutumisen edistämisestä, 1386/2010. Finlex Viitattu 4.1.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Lastensuojelulaki, 417/2007. Finlex. Viitattu 4.1.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus. 2015. Osallisuus. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 18.3.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/osallisuus>

Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. 2007. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta, Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisaosto 62:2007. Selvitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Miettinen, A. n.d. Maahanmuuttajat. Väestöliitto. Viitattu 1.4.2016.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/

Mitä Hope on? 2016. Hope ry. Viitattu 14.4.2016.
<http://www.hopeyhdistys.fi/mita-hope-on/>

Moninet. Mitä on monikulttuurisuus? 2015. Monikulttuurisuus. Viitattu 1.4.2016. <http://moninet.rovala.fi/Suomeksi/Monikulttuurisuudesta-kiinnostuneille/Monikulttuurisuus>

Novitsky, A. 2005. Roolit ja maahanmuuttajataustainen perhe. Teoksessa Alitorppa-Niitamo, A. Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Olemme muuttaneet. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu, 72–82.

Oppaita eri kielellä. 2015. Hämeenlinnan kaupunki. Viitattu 4.1.2016
<http://www.hameenlinna.fi/Palvelut/Maahanmuutto/Maahanmuuttajille/Erikieliset-oppaat/>

Papunet-tiimi. 2016. Papunet-sivusto. Viitattu 14.4.2016.
<http://papunet.net/yksikko/papunet-sivusto>

Pietilä, I. 2013. Uuteen kulttuuriin sopeutuminen oppimisprosessina. Teoksessa Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Porvoo: Bookwell Oy.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Stakes. 2005. Viitattu 6.5.2016.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Suomen Punainen Risti. 2012. Keskeiset käsitteet. Viitattu 1.4.2016
<http://www.eirasismille.fi/sisalto/keskeiset-k%C3%A4sitteet>

Sutela, H. & Larja, L. 2015. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014. Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Tilastokeskus. Viitattu 1.4.2016.
https://tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html

Talentia. 2013. Viitattu 6.5.2016.
http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Teemahaastattelu. Virsta. n.d. Viitattu 21.4.2016. <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>

Tilastokeskus. 2016. Äidinkielenään kotimaisia kieliä puhuvien määrä väheni toisena vuotena peräkkäin. Viitattu 14.4.2016.
[ww.stat.fi/til/vaerak/2015/vaerak_2015_2016-04-01_tie_001_fi.html](http://www.stat.fi/til/vaerak/2015/vaerak_2015_2016-04-01_tie_001_fi.html)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012 – 2014. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 20.5.2016. <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>

Uusi sosiaalihuoltolaki ja siihen liittyvät keskeiset muut lainsäädäntömuutokset. 2015. Kuntainfo. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 4.1.2016.
http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-sosiaalihuoltolaki-ja-siihen-liittyvat-keskeiset-muut-lainsaadantomuutokset

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vuorovaikutus ja kommunikointi. 2015. Papunet. Viitattu 9.3.2016.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus-ja-kommunikointi>

Väestöliitto. 2016. Nuoret. Vuorovaikutus. Viitattu 6.5.2016 <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/vuorovaikutus/>

KUVAKÄYTTÖLUPA / KUVAUSLUPA

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Hämeen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä, jonka lopputuloksena syntyy kuvallisia esitteitä. Tämä kysely koskee lasten valokuvan käyttöä opinnäytetyöhömmme esitteisiin.

Pyydämme suostumustanne lapsenne kuvaamiseen ja kuvien julkaisuun.

Kuvauslupa palautetaan päiväkodin henkilökunnalle 16.3.2016 mennessä.

Lapsen nimi:

Kyllä   Ei

Henkilötietolaki edellyttää, että henkilön kuvan julkaisemiseen on saatava kuvattavan suostumus. Alaikäisen puolesta suostumuksen antaa hänen huoltajansa. Noudatamme kuvamateriaalin käytössä ja sen julkaisussa voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä eettisesti hyväksyttäviä periaatteita ja edellytämme tätä myös tiedotusvälineiltä.

Paikka ja aika _____
_____._____.20__

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

SAATEKIRJE VANHEMMILLE

Hämeenlinnassa 11.3.2016

Hei.

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Hämeen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä, jonka aiheena on ”Ensimmäisiä esitteitä maahanmuuttajaperheille”. Opinnäytteeseen liittyvät esitteet on tarkoitettu päiväkotien ja maahanmuuttajien perhetyön työntekijöille työkaluksi helpottamaan kommunikointia silloin kun yhteistä kieltä maahanmuuttajaperheen kanssa ei ole. Olemme saaneet tutkimusluvan Hämeenlinnan kaupungilta.

Tarkoituksemme on tulla kuvaamaan aitoja tilanteita päiväkodin arkeen. Kuvia tulemme käyttämään esitteissä. Opinnäyte esitteineen tullaan julkaisemaan Hämeenlinnan kaupungin sivuilla, Papunetissä, Theseuksessa joka on verkossa oleva tietokanta ammattikorkeakoulujen opinnäytteiden julkaisuun. Pyydämmekin nyt lupaa kuvata lapsianne päiväkodin arjessa ja käyttää kuvia opinnäytetyössämme.

Jos kuvaaminen sopii teille, niin voisitteko ystävällisesti täyttää kuvausluvan ja palauttaa sen päiväkodin henkilökunnalle 17.3.2016 mennessä.

Ystävällisin terveisin

Elena Markakis ja Eija Mäenpää

KYSELYLOMAKE

KYSELY

Miten olette kommunikoineet maahanmuuttajaperheiden kanssa joiden kanssa teillä ei ole yhteistä kieltä?

Missä tilanteissa koette kommunikoinnin haasteelliseksi maahanmuuttajaperheiden kanssa?

Kuvalliset esitteet kommunikoinnin tukena

Jos teillä olisi käytössänne kuvallisia esitteitä kommunikoinnin helpottamiseksi / tukemiseksi maahanmuuttajaperheiden kanssa, mitä esitteet sisältäisivät? (Esimerkiksi päivärytmi, päiväunet, vaatetus ym.)

Kiitos vastauksestasi!

LUETTELO KUVALLISISTA ESITTEISTÄ

1. Esitteiden kansi + ohje + kiitos
2. Kalenteri juhlat ja kellon siirto
3. Kartta työntekijöille
4. Kesä
5. Kevät
6. Kura- ja sadekehi
7. Lapsen nimi vaatteisiin
8. Lapsen tuominen ja hakeminen päiväkodista
9. Makaronilaatikko-ohje
10. Meidän päiväkot
11. Omatoimisuus
12. Päivähoitopaikan vastaanottaminen
13. Päivärytmi-kansi
14. Päivärytmi
15. Reppu isojen
16. Reppu pienten
17. Suomen juhlat kalenterissa
18. Syksy
19. Talvi
20. Tasa-arvo, ei lyödä, ei tupakoida
21. Yhdessä
22. Älä lyö lasta + lastensuojelu